

LARSENOV BUK

Ďalšie biele miesto lesníckej histórie odhalené

Koruna komárnického kráľa

Bol 8. marec 1958, keď Carl Syrah Larsen udiene prechádzal jedľovo-bukovými porastmi v okolí Nižného Komárnika. Kto tam už niekedy bol, ľahko uverí, že slávny Dán musel byť pochôdzkou týmto lesným chrámom nadšený. Jeho pocity zaznamenala i lesnícka história, pre ktorú nám vedec svetového mena zanechal tieto slová:

„...mohol som prejsť tak nádherný les, aký, myslím, možno len málokde vo svete vidieť. Jeho nesmiernu cenu si musíte vážiť nielen vy, Slováci, ale všetci lesníci, pretože znamená veľkú budúcnosť. Bude mojou najväčšou túžbou, aby ďalší a ďalší Dáni mohli sem prísť a videli tento prekrásny les... A taktiež preto, aby si mohli vziať príklad z veľkých skúseností tunajšieho vedeckého pracovníka Ing. Košúta. Veľká vďaka za tento krásny deň!“

Spomínaný lesný chrám nachádzajúci neďaleko Duklianskeho priesmyku, ktorý vtedy znamenitý dendrológ a genetik navštívil, bol od roku 1953 súčasťou Výskumno-účelového objektu Komárnik. To, že išlo o významného hosťa, dosvedčuje aj neobvyklé gesto, keď domáci lesníci na jeho počesť pomenovali jeden z tunajších výberových stromov „Larsenovým bukom“. Roky však plynuli a spomienky na návštevu profesora Larsena sa postupne presúvali za hranice prevádzkovej pamäte. Z časti tamojších lesov sa v roku 1984 zaslúžene stala Národná prírodná rezervácia Komárnická jedlina, no na darovaný buk sa časom takmer celkom zabudlo.

Keď som sa vo februári 2018 stretol s Jánom Ducárom, netušil som, že mi daruje kľúč k zaujímavému lesníckemu dobrodružstvu. Janko je znamenitý znalec a popularizátor mnohých prírodných i historických reálií Slovenska. Okrem iného je autorom knihy venovanej záhadnému nápisu na vrchu Veleštúr v Kremnických vrchoch. Počas spoločnej potulky v okolí Prešova sme navštívili Jubilejný háj Republiky Československej 1918 – 1928 na Sigorde. Larsen vraj vtedy zavítal aj sem. A práve tu ma Janko upozornil na jeho buk pri Dukle. Viac by mi vraj vedel o ňom povedať inžinier Košút z Košíc.

Ten nevšedný strom sa mi vtedy tvrdohlavo usadil v mozgovom priechodku určenom pre zvedavosť. Musel to byť parádny exemplár! Ba či ešte stojí...?! To už asi ťažko, no možno po ňom ostalo aspoň nejaké torzo... Skúsím! Prvý krok som urobil pomerene nelogicky, ale vďaka internetu cel-

Stanislav Mal' (vpravo) so zvedavým hľadačom buka

kom jednoduchý – napísal som do arboréta v Horsholme v Dánsku, ktoré prof. Ing. Dr. Carl Syrah Larsen (1898 – 1979) založil na okraji Kodane. Profesor Erik D. Kjaer mi odtiaľ poslal o svojom slávnom predchodcovi niekoľko informácií, no o jeho návšteve na Slovensku, tobôž o buku, nevedel nič. Druhý pokus som urobil už rozumnejší – pokúsil som sa nájsť spomínaného pána Košúta. Na košickej adrese nebol doma nik. Od susedov som sa dozvedel, že Martin Košút pred nedávnom už odišiel v krásnom veku do večnosti. Tak som aspoň nechal v poštovej schránke vizitku, možno sa mi niekto ozve... Ozval. Košútov syn, tiež Martin a tiež lesný inžinier. Ten ma napriamčil na otcovu brožúrku, v ktorej mala byť mapka s dielcom č. 9, kde podľa Jána Ducára buk stál. Na Ing. Martina Košúta, CSc., (1923 – 2017), ktorého tak pekne spomenul sám Larsen, ma upozornili aj lesnícki vedátori – prof. Vladimír Čaboun a Ing. Slávka Tóthová, avšak o pamätnom buku nevedeli viac ani oni.

Moje ďalšie kroky viedli do Svidníka, a to spolu so starým kamarátom Mirom Poradom, bez ktorého sa len málokedy túlam horami tohto rusínskeho kraja. Miestnej regionálnej rozvojovej agentúre tam šéfuje niekdajší Košútov priateľ Ing. Miron Mikita. Tento mal mať uložený archív Košútových písomností, medzi nimi aj brožúrku,

o ktorej hovoril jeho syn. Mal a ochotne nám ju daroval. Súdiac podľa jej bohato členeného obsahu Martin Košút zjavne nebol iba nadaným lesníč-

kym výskumníkom, ale aj zdatným osvetovým pracovníkom podduklianskeho kraja. Najdôležitejším pre náš zámer však bol fakt, že brožúrka

Výberový strom

Profesor Carl Syrah Larsen

Martin Košút uprostred gratulantov

Ján Venglár

skutočne obsahovala spomínanú mapku s dielcom č. 9. Boli sme opäť o čosi bližšie! Netešila ma však neoverená informácia, že hľadaný buk už dávnejšie vyvalila víchrica...

Lesy v okolí Nižného Komárnika sú dnes v súkromnom vlastníctve. Vďaka porozumeniu ich majiteľa nás v nich 24. marca 2018 čakal lesný hospodár Ing. Stanislav Moľ. Hoci súčasná porastová mapa je v porovnaní s náčrtkom v Košútovej brožúrke členená už inak, bývalý dielec č. 9 sa dal lokalizovať pomerne presne. Spoločne sme v trojici prešli predpokladané územie „deviatky“, úpenlivo hľadajúc aspoň nejaký rozpadajúci sa peň, ktorý by svojou mohutnosťou mohol patriť kým živenému buku. Nenašli sme však nič. Pamätný strom už zrejme ostane rásť len v lesníckych príbehoch... Inžiniera Moľa však naše nadšené pátranie zaujalo. Spomenul, že v neďalekých Hunkovciach žije Ján Venglár, niekdajší polesný z Nižného Komárnika, ktorý by čosi o buku mohol vedieť. Hustovlasého sviežeho 93 ročného pána polesného sme doma našli v skvelej kondícii. Dobré si pamätal nielen na Martina Košúta, ale aj na hľadaný buk, ktorý podľa neho ešte určite – stojí! A keď zídu snehy, tak nám ho aj nájde! S tým sme sa rozišli. Snehové dávnejšie zišli, no neozýval sa mi nik. Nedivil som sa, od roku 1958 už naozaj uplynulo priveľa času. Začiatkom augusta mi však inžinier Moľ zavolať: máme ho! Starý pán sa vraj sám vybral do lesa a buk neomylné našiel. Išiel k nemu obchádzkou po hrebene, tak aby sa vyhol prudkému stúpaniu. Po druhýkrát sa tento vitálny kolega vybral k buku už v sprievode lesníka Moľa, s ktorého pomocou to zvládol priamym výstupom z doliny! Takže, nech sa páči, môžeme opäť prísť – tentokrát už na hotové!

3. augusta 2018 sme sa traja kamaráti – k Mirovi sa pridala aj Jaro Hrubý – vybrali do komárnických lesov znova. Cestou rozmýšľam, aký buk asi uvidíme. Ak to bol už pred šesťdesiatimi rok-

mi jedinec, hodný takéhoto nezvyčajného daru, ako asi bude vyzerať teraz...?! Stano Moľ stúpala do strminy pred nami mladým krokom. Obklopoval nás bohato členený hospodársky les, hranica národnej prírodnej rezervácie bola od nás necelý kilometer. Mladinu prerastali buky mnohých hrúbok i výšok. Prešli sme popri starej lávke, opustili oblúky chodníka a vystúpili na nevýrazný bočný hrebeň, ktorý by sa už-úž pripojil k tomu hlavnému. Ale to už nebolo treba! Stáli sme pri ňom! Nebolo to ďaleko od miest, ktoré sme v marci márne prehľadávali. Ale je fakt, že do tejto polohuštiny sme vtedy nevošli. Tobôž by sme tam nehľadali takýto zázrak! Ocitli sme sa totiž pri nádhernom zdravom exemplári, rovnom tak, že aj kostolná voskovica by sa popri ňom zdala pokrivenou bakaľou! Nechcelo sa mi ani veriť, že toto by mohol byť náš buk! Ján Venglár si však bol na sto percent istý. O buku vedel od inžiniera Košúta a číslo výberového stromu 028, ktoré bolo na ňom stále zreteľné, vraj kedysi sám napísal.

Slávnostná chvíľa nás naplnila obdivom k bukovému najdúchovi. Koruna s mierne odlomeným vrchovcom je nasadená len v hornej päťtine, zvyšok patrí ukážkovo súmernému valcu. Pomocou výškomeru nameriame celkových 41 metrov. Túto výšku neskôr, po opade lístia, spresníme na 43 metrov. V prsnej výške zisťujeme obvod 268 cm, z čoho pomocou pána Ludolfa odvodzujeme priemer 85 cm. Tento rozmer nám však je i zostáva záhadou! Ak je prírastok buka na tomto živnom stanovišti približne 3 mm, priemer kmeňa sa ročne zvyšuje o 6 mm. Pred 60 rokmi mohol mať náš buk okolo 50 cm, teda žiadny obor. Možno však len nedostatok listovej plochy zapríčinil menšie prírastky, ktovie... O nevšednom dare pre pána profesora musela vtedy zrejme rozhodnúť nie veľkosť, ale krása stromu. Genetik Larsen bol iste nadšený jeho úchvatnou tvárnosťou. Tak, či tak, za túto chvíľu vďačíme emeritnému polesné-

mu Jánovi Venglárovi, nepochybne poslednému človeku na svete, ktorý mohol buk ešte identifikovať. A taktiež lesníkovi Stanovi Moľovi, bez ktorého divížnej ochoty by sme strom zo zabudnutej slávy nikdy nevzkriesili. Moja vďaka tu však nadobúda ešte jeden, celkom nový rozmer...

Lesný odborný hospodár Moľ spravuje celkom 1400,66 hektárov lesa. Z toho NPR Komárnická jedlina predstavuje 74 ha. Pri pochôdzke tunajšími porastami si tu ani laik nemôže nevšimnúť, že rozdiel v ich kvalite medzi bezzásahovou rezerváciou a hospodárskymi lesmi takmer neexistuje. Nie sú tu žiadne rúbane, tu i tam stoja vedľa seba buky, javory, jedle, jasene i bresty rôzneho veku. Mohli by sme sa sporiť o správnom pomenovaní využívaného hospodárskeho spôsobu, nazvať ho výberkovým však nebude žiadnou chybou. Pri poslednej obnove plánu starostlivosti o les navhol Ing. Moľ práve takýmto spôsobom obhospodarovať 998 ha tunajších lesov. Na otázku, čo ho k tomu viedlo, odpovedá s úsmevom – „...a prečo by som v takomto krásnom lese robil pásy?!“ Hľa, aj takto môže vypadáť návrat k prameňom lesníckej múdrosti, k opätovnému objaveniu dávno už objaveného... Spomeniem si na to aj zanedlho na Sliachi, na konferencii Sliacke pohľadnutie, ktorá pripomenula, že budúcnosť správy lesov sa nezvratne približuje k výberkovému hospodáreniu. Konferenčný zámer sa tam odrazil od symfónie holdu našim predchodcom k uvedomeniu si našich dnešných možností i povinností voči krajine. Tóny tejto symfónie zazneli na Sliachi veľmi silne. V skutočnom prírode blízkom obhospodarovaní - vo výberkovom, s kvalitnou lesnou dopravnou sieťou, spočíva naša odpoveď tým, ktorí sa domáhajú lesníckeho odchodu z časti lesov. Kto by ich mal spravovať, ak nie tí, ktorých profesia prešla stáročiami hľadania, skúseností, omylov i víťazstiev?! Spravovať však oveľa vnímavejšie voči verejnosti a citlivejšie voči lesu! Tak, aby aj národný park bol parkom a nie rúbanskom, no rovnako nie nepriečhodnou divočinou. Tú ponechajme prírodným rezerváciám, majú na to právo a my povinnosť im to umožniť.

Naše malé lesnícke dobrodružstvo sa teda skončilo úspešne. Zabudnutý buk sme vďaka obetavým kolegom našli. Bolo to trochu ako v rozprávke. A tak je to aj dobre. Rozprávky nám majú pripomínať, že dobro napokon vždy, aj v lesníctve, zvíťazí nad zlom, múdrosť nad hlúpostou, odvaha nad strachom, zvedavosť nad nevšímavosťou. I to, že svet lesa spravovaného lesníkmi môže byť krásny. Len sa naň treba občas pozrieť aj očami Hansa Christiana....prepáčte – Carla Sýraha Larsena.

Ján Mičovský

Foto: Miroslav Porada

Letný aspekt